

Фінансова стійкість

**Фінансова стійкість страхової компанії:
забезпечення та оцінювання**

ЗМІСТ

ВСТУП	3
Розділ 1. Теоретичні засади забезпечення фінансової стійкості страховика.....	5
Розділ 2. Оцінювання фінансової стійкості страховика на прикладі ПрАТ «СК «АХА Страхування».....	11
Розділ 3. Шляхи удосконалення оцінювання фінансової стійкості вітчизняних страхових компаній.....	24
ВИСНОВКИ.....	29
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	30
ДОДАТКИ.....	31

ВСТУП

Актуальність теми. Сьогодення України характеризується затяжною соціально-економічною кризою, політичною нестабільністю, погіршенням макроекономічних показників реального та фінансового секторів. В той же час, сучасні глобалізаційні процеси, які не оминули і вітчизняну економіку, породжують зовнішні ризики діяльності суб'єктів господарювання. Зважаючи на це, останні мають будувати надійну систему попередження та подолання наслідків негативних чинників впливу для свого поступального розвитку, а також адекватно враховувати тенденції та оцінювати можливі загрози.

За таких умов зростає роль страхового ринку, який, з одного боку, є своєрідним барометром поточного стану економіки, основних процесів та напрямків розвитку фінансової системи, а з іншого – виступає дієвим інструментом реалізації економічної й соціальної політики держави. Належне функціонування страхового ринку вимагає наявності фінансово стійких гравців на ньому. Саме тому, необхідні адекватні методичні підходи до оцінювання фінансової стійкості страховика, які б не спотворювали існуючої ситуації і відображали максимально об'єктивний стан речей в компанії.

До того ж, важливість та актуальність дослідження даного питання проявляється і зі сторони самого страховика. Компанія функціонує в конкурентному середовищі, що вимагає прийняття виважених та вчасних управлінських рішень. І саме забезпечення фінансової стійкості може стати однією з ключових конкурентних переваг страхової компанії.

Метою дослідження є поглиблення теоретичних засад фінансової стійкості страховика та методів її забезпечення, аналіз методичних підходів до оцінювання фінансової стійкості та розроблення практичних рекомендацій щодо її удосконалення.

Реалізація поставленої мети зумовила вирішення таких **завдань**:

- дослідити етимологію поняття «фінансова стійкість страховика»;
- класифікувати та охарактеризувати основні фактори забезпечення фінансової стійкості страхової компанії;

- проаналізувати методичні підходи до оцінювання фінансової стійкості страховика на прикладі ПрАТ «СК «АХА Страхування»;
- виявити основні проблеми та недоліки в методології оцінювання фінансової стійкості страхових компаній в Україні;
- розробити пропозиції щодо вирішення окреслених проблем, використовуючи міжнародний досвід.

Об’єктом дослідження є фінансова стійкість страховика.

Предмет дослідження – фінансові відносини, що виникають з приводу забезпечення та оцінювання фінансової стійкості страхових компаній.

Методи дослідження. Для реалізації поставлених завдань застосовані загальнонаукові та спеціальні методи дослідження, а саме: аналіз і синтез, абстрагування та узагальнення — для уточнення категоріально-понятійного апарату щодо фінансової стійкості та дослідження методів її забезпечення; коефіцієнтний, статистичний, порівняння — для оцінювання фінансової стійкості на прикладі ПрАТ «СК «АХА Страхування»; табличний і графічний — для наочного представлення теоретичних і практичних результатів дослідження.

Інформаційною базою наукової роботи є законодавчі та нормативні акти з питань страхової діяльності, офіційні статистичні матеріали, дані звітності ПрАТ «СК «АХА Страхування», наукові праці вітчизняних вчених, матеріали науко-практичних конференцій та ресурси мережі Інтернет.

Наукова робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. У першому розділі надається загальна характеристика сутності поняття «фінансова стійкість страховика», а також класифікуються фактори, що на неї впливають. У другому розділі здійснюється аналіз фінансової стійкості ПрАТ «СК «АХА Страхування». Третій розділ присвячений виявленню сучасних проблем в оцінці фінансової стійкості вітчизняних страхових компаній та розробці рекомендацій щодо шляхів її удосконалення.

Розділ 1. Теоретичні засади забезпечення фінансової стійкості страховика

На сучасному етапі складно уявити інституційну структуру економіки розвиненої країни без страхових компаній, які виступають головними учасниками фінансового ринку. Особливістю діяльності страховиків – отримання «плати наперед» за фінансові послуги – визначає необхідність наявності певних гарантій зі сторони страховика перед своїми клієнтами: страхувальниками, вигодонабувачами та застрахованими особами.

При цьому, враховуючи тісну взаємодію страховиків через механізми співстрахування та перестрахування, погіршення фінансової стійкості однієї компанії може спровокувати шквал неплатежів з боку решти страховиків та інших учасників страхових відносин, генеруючи “ланцюг неплатежів”.

За своєю сутністю механізм страхування передбачає за визначену плату перенесення ризику зі страхувальника на страхову компанію з метою забезпечення надійного захисту для клієнта. За відсутності об’єктивних гарантій спроможності страхової компанії відповідати за своїми зобов’язаннями страхування втрачає будь-який сенс [10].

В доробках українських науковців можна ідентифікувати наявність двох понять: «фінансова стійкість страховика» та «фінансова надійність СК», що призводить до неточності в трактуванні результатів роботи фінансової інституції. В даній роботі ми будемо притримуватися підходу щодо використання термінів «фінансова стійкість» та «фінансова надійність» як таких, що мають однакове значення і є взаємозамінними. Дане рішення опирається на іноземний досвід, адже в англійській фаховій літературі використовується єдиний термін «financial strength of insurance companies», що і означає фінансова стійкість, надійність страхової компанії.

Варто зауважити, що в фаховій літературі трактування фінансової стійкості розглядається з різних кутів зору. Панівною думкою серед вітчизняних та зарубіжних науковців, а саме: Н.Н. Мурини, А.О. Роговської, Б.Ю. Сербіновського, А.В. Палкіна, В.А. Сухова, Л.В. Шіріян – залишається

трактування терміну через здатність страхової компанії виконувати взяті на себе зобов'язання перед клієнтами, якими не обов'язково є страхувальники.

З іншої сторони, досить поширеним є визначення фінансової стійкості через забезпечення платоспроможності компанії. Цієї думки притримуються у своїх роботах В.Д. Базилевич, І.С. Іванюк, Л.О. Орланюк-Малицька.

Крім того, можна виділити підхід, що висвітлює фінансово стійку компанію, як таку, в якій доходи перевищують витрати (М.М. Александрова, О.А. Гвозденко, Л.М. Горбач, О.Д. Заруба).

В даній роботі під терміном «фінансова стійкість страховика» ми будемо розуміти найбільш загальне визначення – здатність страхової компанії виконати взяті на себе зобов'язання при дії деструктивних чинників.

Однак, фінансова стійкість страховика формується під впливом ризикоутворюючих факторів, які можна поділити на дві великі групи – зовнішні та внутрішні. Це пояснюється тим, що страхова компанія виступає одночасно і об'єктом, і суб'єктом економічних відносин.

Зовнішні фактори — це фактори, що не залежать від діяльності страхової компанії, вони є наслідком впливу зовнішнього середовища, а тому вважаються некерованими. Серед них зазвичай виділяють економічні, психологічні та екологічні фактори.

Найсуттєвіше місце посідають *економічні*, що пояснюється, перш за все, масштабністю їх впливу. Одним із потужних факторів цієї групи є інфляція. На фінансову стійкість страховиків інфляція здійснює вплив, в першу чергу, через:

- зміну розміру витрат на ведення справи, що спонукає їх збільшувати ціну на пропоновані страхові послуги, що автоматично зменшує попит на них;
- скорочення величини платоспроможного попиту і, відповідно, кількості потенційних клієнтів, внаслідок знецінення їх доходів;
- зміну вартості активів, резервів, статутного капіталу, що загрожує страховику втратою фінансової стійкості.

Наступним важливим фактором цієї групи виступає кон'юнктура ринку, що є станом економіки загалом. Успіх страхової діяльності залежить від

адекватної оцінки страховиком кон'юнктури страхового ринку, на яку здійснюють вплив інші фактори: екологічні проблеми, політична ситуація в державі, рівень монополізації, державне регулювання економіки, тарифна політика, можливості залучення капіталу та ін.

Фіскальна політика держави впливає на фінансову стійкість страхових компаній через податкові важелі (об'єкт оподаткування, ставки податків, пільги при оподаткуванні, штрафні санкції) [3].

Монетарна політика відповідає за економічне зростання, стабільність цін, стан платіжного балансу країни, визначаючи при цьому рівень процентних ставок, обсяг грошової маси, коливання валютного курсу, що впливає як на операційну, так і на фінансову й інвестиційну діяльність страховика.

Промислово-технічний та інтелектуальний потенціал є основою зростання не тільки економіки загалом, а також й розвитку окремих її сфер. Вони визначають специфіку, якість, структуру та обсяг страхового продукту, формуючи при цьому його конкурентоспроможність і, відповідно, успішність страховика на страховому ринку.

Дія *психологічних факторів* проявляється через ставлення суспільства до тієї чи іншої страхової компанії і страхових послуг взагалі. Це є результатом професійності учасників страхових відносин, схильності населення до споживання та накопичення, наявності негативного досвіду фінансового шахрайства на страховому ринку. Все це впливає на рівень попиту населення на страхові продукти, а, отже, і на рівень його надходжень.

Екологічні фактори впливають на фінансовий стан страховика неоднозначно. З одного боку, у зв'язку з наявністю багатьох невирішених екологічних питань та низьким рівнем екологічної безпеки в державі, приймати на страхування екологічні ризики можуть собі дозволити лише великі страхові компанії з використанням системи перестраховування. Проте, з іншого — екологічні ризики породжують потребу у відповідних страхових продуктах з боку як юридичних, так і фізичних осіб, що позитивно впливає на результати діяльності страховика.

На відміну від зовнішніх, *внутрішні фактори* залежать від ефективності діяльності самої страхової компанії, і поділяються на фінансові та нефінансові.

Більш вагомими є все ж таки *фінансові фактори*, одним з яких виступає *розмір власного капіталу страховика*. Адже на початковому етапі функціонування, коли страховою компанією ще не сформовані достатні страхові резерви, статутний капітал виступає джерелом для виконання зобов'язань за договорами страхування.

Основою фінансової стійкості кожного страховика і страхового ринку загалом виступають *страхові резерви*, які повинні формуватися в достатньому обсязі, щоб забезпечити здатність страховика відповідати за прийнятими на себе зобов'язаннями, враховуючи при цьому вид страхування, термін дії договору, рівномірність розподілу ризику тощо. Це, в свою чергу, залежить від величини страхових тарифів, а тому ще одним фактором впливу є *тарифна політика* страховика.

На нашу думку, до найбільш дієвих факторів фінансової стійкості належить *перестраховання*. Наслідки реалізації масштабних, катастрофічних ризиків, що прийняті на страхування без передачі їх у перестраховання, можуть остаточно підірвати позиції будь-якої страхової компанії. А тому перестраховання є необхідною умовою забезпечення фінансової стійкості й нормальної діяльності страховика незалежно від розміру його капіталу та величини страхових резервів. Використання даного механізму страховою компанією, зазвичай, оцінюється показником незалежності від перестраховання, що обчислюється шляхом співвідношення суми чистих премій до суми валових премій за всіма полісами страхування.

Наступним важливим фактором, який необхідно враховувати при прийнятті управлінських рішень, є *андерайтерська політика*, яка пов'язана з селекцією ризиків і вибором умов страхування. З метою забезпечення фінансової стійкості страхових компаній потрібно здійснювати оцінку ступеня ризику при укладанні договору страхування, вірогідності настання страхового випадку та максимальної суми збитків. І тільки після цього доцільно приймати

рішення про можливість страхування такого об'єкта. Відсутність таких розрахунків може призвести до неспроможності страховика здійснити страхову виплату по прийнятому на страхування об'єкту (об'єктах) і, як наслідок, до втрати фінансової стійкості та банкрутства.

У забезпеченні фінансової стійкості страхових компаній значну роль відіграє *формування збалансованого страхового портфелю* шляхом його диверсифікації як за видами страхування, так і у часі та просторі.

Наступним фактором, що здійснює суттєвий вплив на фінансову стійкість страховиків є *інвестиційна політика*. Наявність тимчасово вільних грошових коштів робить інвестиційні операції невід'ємною частиною страхового бізнесу, що приносить прибуток. Одночасно діяльність страховиків залежить від тенденцій на грошовому та фінансовому ринках. Тому, страховики ризикують понести величезні збитки пов'язані з цією діяльністю, а у деяких випадках взагалі втратити частину активів. Тому, з метою забезпечення фінансової стійкості страхових компаній вітчизняним законодавством передбачено напрямки та обсяг інвестування коштів страхових резервів у активи.

Велике значення для фінансової стійкості страхових компаній має *величина і структура витрат*, які впливають на собівартість страхових послуг. Якщо промислове підприємство одержує певний дохід за реалізований товар і несе певні витрати, пов'язані з його продажем, то страховик, беручи на себе відповідальність за договором страхування, лише орієнтовно знає скільки це йому коштуватиме. Отже, прогнозувати розмір витрат страховики можуть лише з деяким ступенем ймовірності. Для забезпечення фінансової стійкості вони повинні також оптимізувати їх розмір. Це не означає, що витрати потрібно мінімізувати за будь-яку ціну. Страховик має здійснювати виплати в повній мірі відповідно до своїх зобов'язань, паралельно фінансуючи заходи з попередження настання страхових випадків, що в свою чергу призведе до зменшення сум страхових відшкодувань, а отже сприятиме збільшенню прибутку страховика.

У складі внутрішніх *нефінансових факторів* можна виділити управлінські та загальні фактори впливу на фінансову стійкість. До групи управлінських факторів доцільно віднести маркетингову, кадрову політику та комунікацію.

На вітчизняному страховому ринку діє значна кількість страхових компаній і саме від ефективної маркетингової політики залежить рівень їх конкурентоспроможності.

Кадрова політика є складним фактором групи управлінських факторів, що впливає на фінансову стійкість страховика через систему мотивації праці та систему підвищення кваліфікації працівників.

Важливим чинником впливу є і організаційна структура страхової компанії. Наявність філій у страхової компанії сприяє наближенню до клієнта, а також територіальному розкладанню збитків, що сприяє формуванню більш якісного страхового портфеля. Крім цього, головна страхова компанія отримує можливість краще маневрувати фінансовими ресурсами, оскільки кошти філій включаються в обіг головної компанії.

Проведене дослідження дозволило на основі системного підходу визначити основні фактори, що впливають на фінансову стійкість страхових компаній. Кожний з яких може стати домінуючим і вивести діяльність компанії на новий рівень розвитку або навпаки, привести її до втрати фінансової стійкості, і, як наслідок, до банкрутства.

Розділ 2. Оцінювання фінансової стійкості страховика на прикладі ПрАТ «СК «АХА Страхування»

Фінансова стійкість характеризує результативну діяльність компанії, слугує важливим показником при прийнятті рішень потенційними страхувальниками при виборі надійного страховика, а також виступає об'єктом пристальної уваги з боку регулятора. Кожна зацікавлена сторона потребує оцінки фінансової стійкості страхової компанії, яка була б максимально об'єктивною та порівнюваною. Проте, на сьогодні у вітчизняній науці і практиці не існує єдиного підходу до системи показників фінансової надійності страхових компаній, а наявні методи мають суттєві недоліки у застосуванні. Для виявлення проблем та недоліків в оцінюванні фінансової стійкості вітчизняних страхових компаній розглянемо умови його реалізації на практиці, а саме, на прикладі, ПрАТ «СК «АХА Страхування».

Оцінку ліквідності страхової компанії виконують за допомогою системи фінансових показників, які дозволяють порівняти вартість поточних активів з різним ступенем ліквідності, із сумою поточних зобов'язань. На рис. 1 зображено коефіцієнти загальної, швидкої та абсолютної ліквідності.

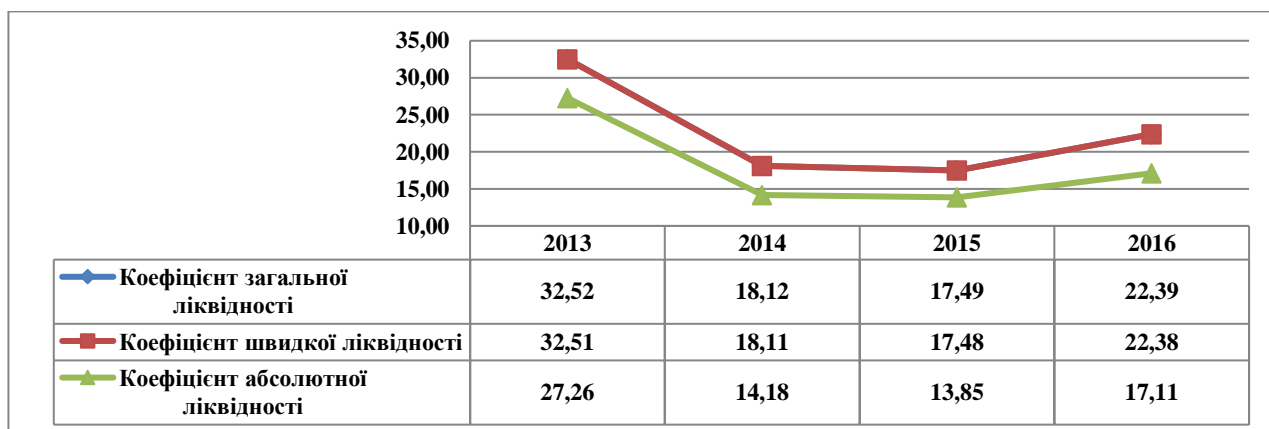

Рис. 1. Динаміка коефіцієнтів ліквідності ПрАТ «СК «АХА Страхування»
за 2013-2016 рр.

Джерело: побудовано авторами на основі даних [8]

Коефіцієнт загальної ліквідності показує достатність ресурсів страховика, які можуть бути використані для погашення поточних зобов'язань, тобто

скільки гривень оборотного капіталу припадає на 1 грн. поточних зобов'язань. Нормативним значенням можна вважати коефіцієнт, що більший за 1. З аналізу даних рис. 1, можна зробити висновок про значне перевищення фактичного значення показника над нормативно встановленим рівнем, хоча помітна негативна тенденція щодо його зменшення у 2014 та 2015 рр. порівняно з 2013 р. Така тенденція продиктована не діями менеджменту компанії, а негативною кон'юнктурою ринкового середовища впродовж аналізованого періоду. При цьому у 2016 р. відбувається зростання показника за рахунок як зменшення поточних зобов'язань, так і зростання оборотних активів.

Наступним розрахунковим коефіцієнтом є коефіцієнт швидкої ліквідності, що показує, яку частину поточних зобов'язань компанія може погасити за рахунок найбільш ліквідних оборотних активів – грошових коштів та їх еквівалентів, фінансових інвестицій та дебіторської заборгованості. На графіку крива показника збігається з коефіцієнтом покриття. Це можна вважати особливістю саме фінансових інституцій, які не виробляють матеріальну продукцію, а тому їх оборотні активи майже дорівнюють їх найбільш ліквідним активам. Висновки за показником є аналогічними до попереднього.

Останнім було розраховано коефіцієнт абсолютної ліквідності, що показує, яку частку зобов'язань страховик має можливість погасити негайно, не чекаючи оплати дебіторської заборгованості чи реалізації інших активів. Нормативне значення коефіцієнта встановлено на рівні, більшому за 0. Протягом аналізованого періоду значення коефіцієнту значно перевищувало нормативне, хоча і знижувалося у 2014-2015 рр. Однак, таке високе значення показника свідчить про велику частку грошових коштів у структурі оборотних активів: у середньому за аналізований період вони склали близько 79 % від загальної величини оборотних коштів. Це, з однієї сторони, демонструє наявність великого запасу найбільш ліквідних активів для здійснення страхових виплат і свідчить про їх позитивний вплив на підтримання фінансової стійкості, проте, з іншої сторони, таке високе значення показника може демонструвати не досить ефективну політику управління активами.

У науковій літературі розглядаються два основні підходи до визначення фінансової стійкості страхової компанії. Перший передбачає, що фінансову стійкість компанії можна оцінити на основі визначення співвідношення позикового та власного капіталу. Згідно з другим підходом, страховик є фінансово стійким, якщо у нього достатньо власних оборотних активів. Ми вирішили перевірити обидва підходи і провели відповідні розрахунки, що проілюстровано на рис. 2.

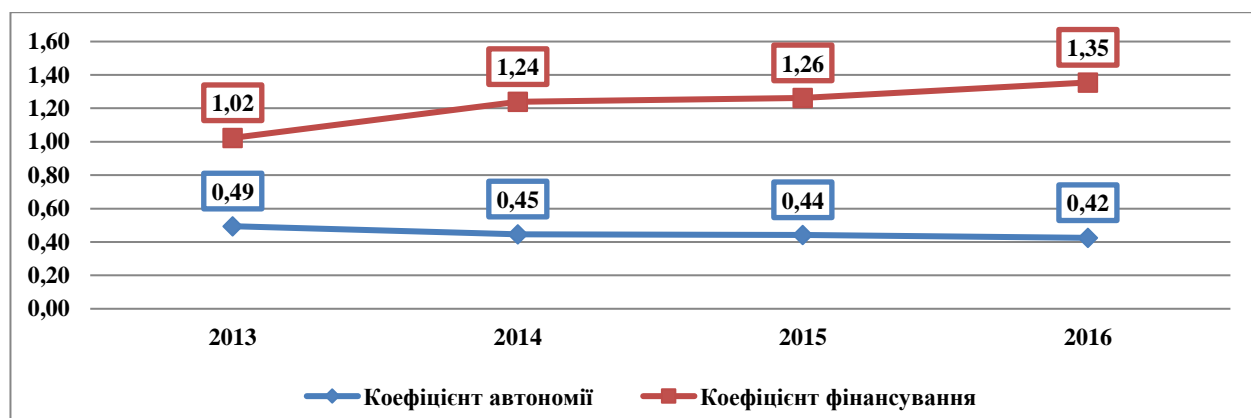

Рис. 2. Динаміка коефіцієнтів фінансової стійкості
ПрАТ «СК «АХА Страхування» за 2013-2016 рр.

Джерело: побудовано авторами на основі даних [8]

Показник фінансової автономії часто вважають одним з найважливіших, адже його значення свідчить про те, яку частину своїх активів компанія здатна профінансувати за рахунок власних фінансових ресурсів. Як видно з рис. 2, значення показника дещо знизилося за рахунок зростання загальної величини активів при фактично незмінній величині власного капіталу. Однак, значення коефіцієнта знаходиться на достатньо високому рівні, щоб забезпечити стійкість компанії.

Коефіцієнт фінансування показує, скільки гривень власного капіталу припадає на 1 гривню позикового, і свідчить про здатність компанії відповідати за своїми зобов'язаннями в середньо- і довгостроковій перспективі. Нормативне значення показника знаходиться в межах 0,67-1,5. Значення нижче 0,67 свідчить про високий рівень фінансових ризиків. Значення вище 1,5 може

означати наявність додаткових резервів підвищення ефективності діяльності за рахунок залучення позикових коштів. У ПрАТ «СК «АХА Страхування» за весь проаналізований період значення коефіцієнта знизилося на 0,07 п.п. і все ще залишається в межах визначених нормативів.

Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними коштами належить до групи показників фінансової стійкості згідно з альтернативним підходом, зазначеним раніше, та є індикатором здатності компанії фінансувати оборотний капітал за рахунок власних оборотних коштів. Нормативним значенням є 0,1 і вище. Високі значення коефіцієнта свідчать про достатню фінансову стійкість компанії і здатність проводити активну діяльність навіть за відсутності доступу до зовнішніх джерел фінансування. ПрАТ «СК «АХА Страхування» демонструє тенденцію до відновлення значення показника до передкризового рівня, маючи при цьому достатньо високе його значення (рис. 3). Основні коливання обсягу власних оборотних коштів пов'язані, в першу чергу, зі зростанням величини оборотних активів набагато швидшими темпами, ніж зростали поточні зобов'язання страховика. Так, у 2016 р. оборотні активи зросли на 16 %, а короткострокові зобов'язання зменшилися на 10 %. Тоді ж як зниження коефіцієнту забезпеченості власними оборотними коштами у 2014 р. порівняно з 2013 р. пояснюється зростання зобов'язань на 98 %.

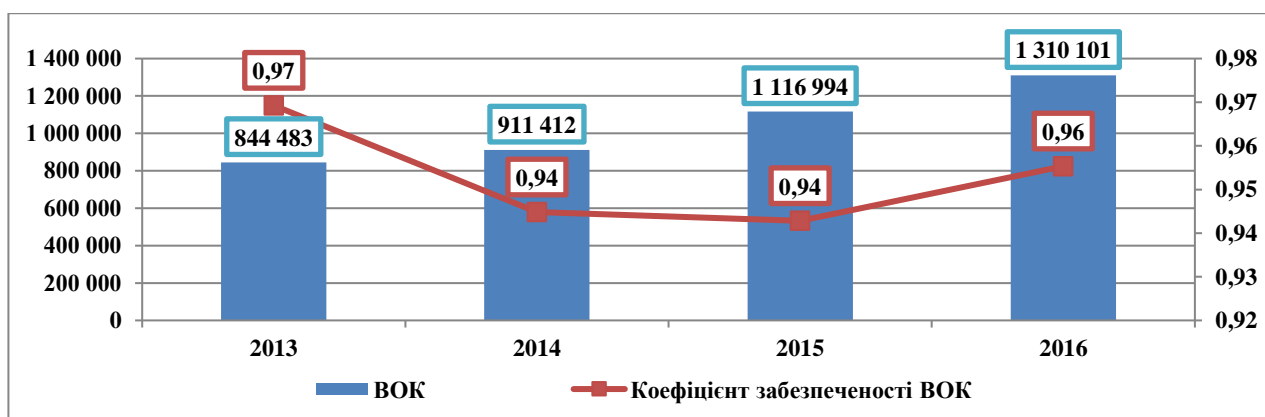

Рис. 3. Динаміка власних оборотних коштів та коефіцієнта забезпеченості власними оборотними коштами ПрАТ «СК «АХА Страхування» за 2013—2016 рр.

Джерело: побудовано авторами на основі даних [8]

Отже, можна зазначити, що СК «АХА Страхування» підтверджує статус фінансово стійкої та надійної компанії за розрахованими фінансовими коефіцієнтами. Більшість показників перевищували нормативний рівень в декілька разів, показуючи позитивні тенденції до збільшення у 2016 р., порівняно із 2014-2015 рр., хоч і не досягнули ще позначок 2013 р.

Важливим чинником формування конкурентного середовища страхової компанії є рівень виплат. Даний коефіцієнт характеризує співвідношення виплаченого страхового відшкодування та отриманих страхових премій. Оптимальний рівень виплат для української страхової компанії повинен знаходитися в межах від 50 до 70 %. Всі цифри нижче 50 % можуть свідчити про завищені тарифи або нелояльну виплатну політику компанії. Якщо ж рівень виплат вище 70 %, це може свідчити про незбалансованість страхового портфеля, що може негативно впливати на здатність компанії виконувати свої обов'язки в подальшому [3].

Проаналізуємо рівень валових страхових виплат
ПрАТ «СК «АХА Страхування» за 2013-2016 рр. (рис. 4).

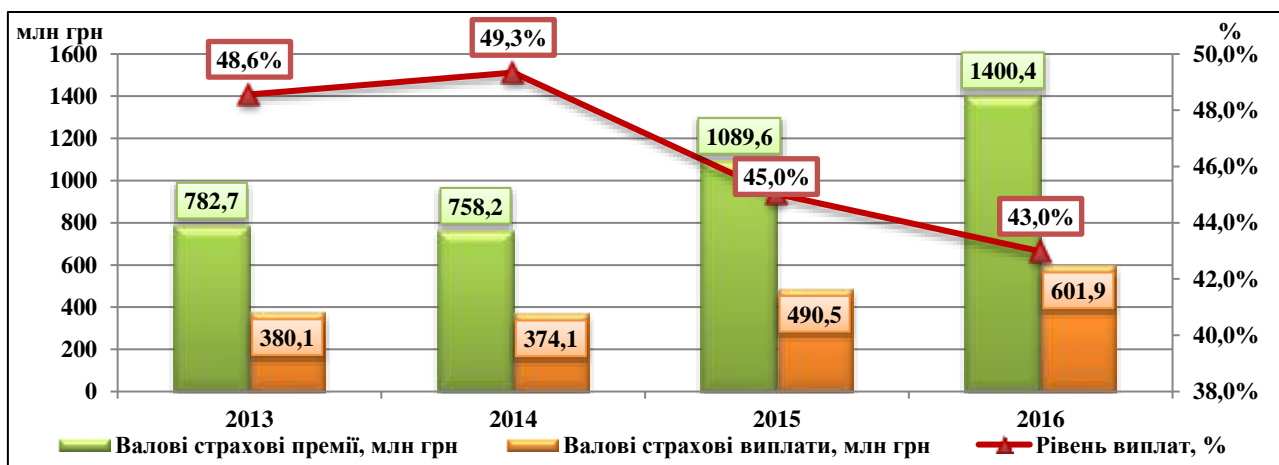

Рис. 4. Динаміка рівня валових страхових виплат
ПрАТ «СК «АХА Страхування» за 2013-2016 рр.

Джерело: побудовано автором на основі даних [8]

Протягом досліджуваного періоду даний показник так і не досяг рекомендованого вітчизняними науковцями та практиками значення. Максимально наближеним воно було у 2014 р. і становило 49,3 %, та вже у

подальші роки мало тенденцію до спадання. З одного боку, дійсно, це можна трактувати як ефективну політику топ-менеджменту у сфері андеррайтингу та відбору страхових ризиків. В такому випадку страхову компанію можна розцінювати як надійного постачальника страхових послуг, який має достатні фінансові можливості відповідати за своїми зобов'язаннями.

Проте, з іншого боку, такий рівень виплат страхувальник може сприймати як політику ухилення страховою компанією від сплати страхового відшкодування, що призведе до зниження попиту на її продукти та, відповідно, зниження фінансової стійкості в майбутньому. Однак, враховуючи швидкі темпи зростання страхових премій за останні роки та постійну інноваційну діяльність, така ситуація для ПрАТ «СК «АХА Страхування» все ж є малоімовірною.

Важливим елементом фінансової надійності будь-якої страхової компанії є платоспроможність. Відповідно до ст. 30 Закону України «Про страхування» існують наступні вимоги до її забезпечення:

- наявність оплаченого статутного капіталу страховика в обсязі, який встановлений вимогами законодавства;
- наявність у страхової компанії гарантійного фонду, який є вільним від прийнятих страхових зобов'язань;
- створення страхових резервів, які можуть бути достатніми для майбутніх виплат страхових відшкодувань;
- перевищення фактичного запасу платоспроможності страхової компанії над її розрахунковим нормативним запасом платоспроможності [1].

Оскільки ПрАТ «СК «АХА Страхування» належить до компаній, що займаються видами страхування іншими, ніж страхування життя, то мінімальний розмір статутного капіталу повинен бути еквівалентний 1 млн. євро за валютним обмінним курсом валюти України на дату державної реєстрації компанії [1].

Перевіримо дотримання цієї вимоги обраним страховиком (табл. 2).

**Розмір статутного капіталу ПрАТ «СК «АХА Страхування»
на дату реєстрації в євро**

Дата державної реєстрації компанії	22.08.2003 р.
Курс євро на дату державної реєстрації, грн.	5,869669
Розмір статутного капіталу, грн.	261 975 190,00
Розмір статутного капіталу в євро	40 164 670,81
Мінімально встановлений розмір статутного капіталу, євро	1 000 000

Джерело: побудовано автором на основі даних [5]

Аналіз даних табл. 2 свідчить про те, що статутний капітал ПрАТ «СК «АХА Страхування» майже в 40 разів перевищує мінімально встановлений рівень. Однак, на нашу думку, в умовах прогресуючої інфляції і знецінення національної валюти, встановлювати вимоги до статутного капіталу лише на момент створення компанії є абсолютно необґрунтованим. Лише за час функціонування ПрАТ «СК «АХА Страхування» курс гривні відносно євро впав майже у 5 разів з особливо швидкими темпами за останні роки (табл. 3)

Таблиця 3

Динаміка офіційного курсу євро до національної валюти

Роки	22.08.2003	...	31.12.2013	31.12.2014	31.12.2015	31.12.2016
Курс євро	5,8697	...	11,0415	19,2329	26,2231	28,4226

Джерело: побудовано авторами на основі даних [5]

Таким чином, той статутний капітал, який був сформований ще у 2003 р., в теперішніх реаліях і в євровому еквіваленті має зовсім інші характеристики. Для наочного розуміння ситуації, побудуємо динаміку розміру статутного капіталу ПрАТ «СК «АХА Страхування» в обох валютах та порівняємо результати із законодавчо встановленим мінімумом (рис. 5).

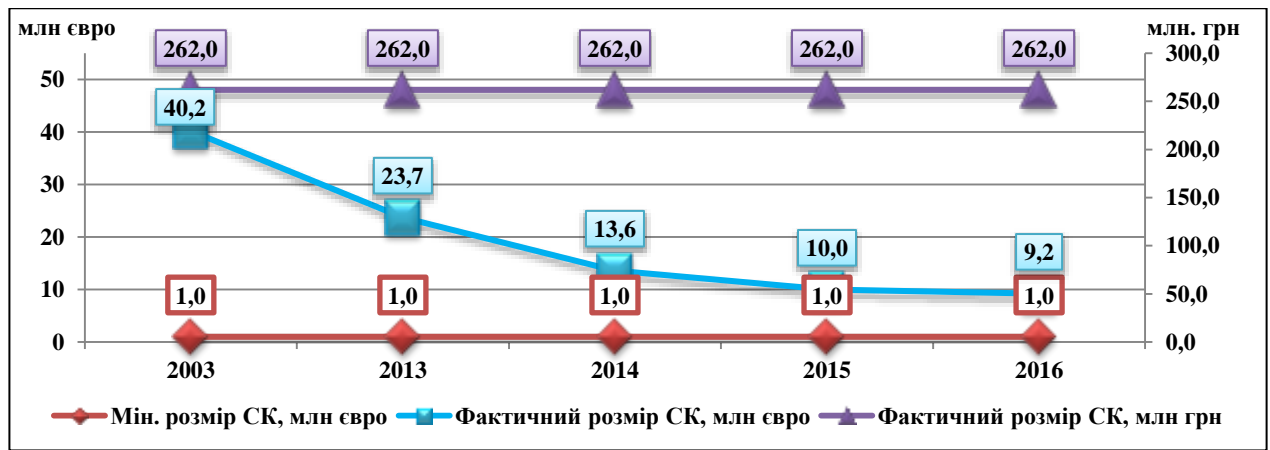

Рис. 5. Динаміка обсягу статутного капіталу
ПрАТ «СК «АХА Страхування» у 2013-2016 рр.

Джерело: побудовано автором на основі даних [5; 8]

З аналізу даних рис. 5 можна зробити висновок про стійку тенденцію до скорочення розміру статутного капіталу компанії в євровому еквіваленті з 42,2 млн. євро у 2003 р. до 9,2 млн. євро у 2016 р., хоча його значення залишається значно вищим за мінімальний розмір.

З проведеного аналізу можна сформулювати два висновки: наявність мінімального рівня вимог, визначених ЗУ «Про страхування», які не відповідають сучасним українським реаліям та не можуть забезпечити необхідні з боку держави вимоги щодо дотримання фінансової стійкості; некоректність порівняльного аналізу страхових компаній, що були створені, наприклад, у 1990-х рр. та за останні роки.

Наступною вимогою забезпечення платоспроможності страхової компанії є наявність гарантійного фонду, до якого належить додатковий та резервний капітал, а також сума нерозподіленого прибутку. Страховики за рахунок нерозподіленого прибутку можуть створювати вільні резерви. Вільні резерви — це частка власних коштів, яка резервується з метою забезпечення платоспроможності страховика [1].

Доцільним є оцінювання динаміки гарантійного фонду та нерозподіленого прибутку ПрАТ «СК «АХА Страхування» за 2013-2016 рр. (рис. 6).

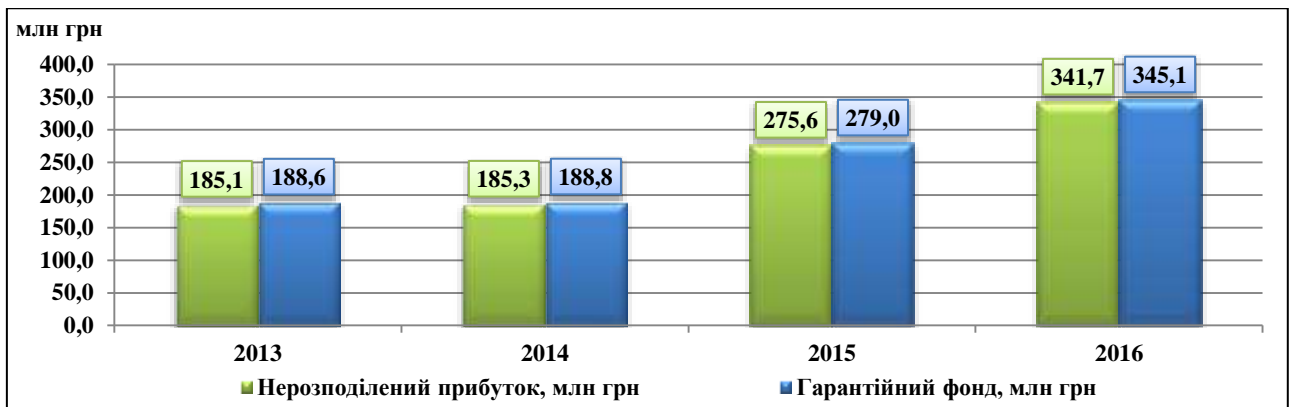

Рис. 6. Динаміка гарантійного фонду та нерозподіленого прибутку
ПрАТ «СК «АХА Страхування» за 2013-2016 рр.

Джерело: побудовано автором на основі даних [8]

З рис. 6 можна зробити висновок про те, що гарантійний фонд страхової компанії майже повністю сформований за рахунок нерозподіленого прибутку (на 98-99 %), решта — резервний капітал, а додатковий капітал і зовсім відсутній. Проте, варто відзначити позитивну тенденцію до зростання цих елементів власного капіталу. Так, протягом досліджуваного періоду і гарантійний фонд, і нерозподілений прибуток збільшились на 84,6 %, в той час як переважна більшість суб'єктів вітчизняного фінансового ринку генерують збитки. Це говорить про успішну фінансово-господарську діяльність страховика та його високу фінансову надійність.

Проте, ми вважаємо, що ця вимога теж потребує доопрацювання. Адже гарантійний фонд вважається наявним, навіть якщо його розмір сягає 1 копійки. В такому разі, нічого не зобов'язує страхову компанію формувати і нарощувати гарантійний фонд в достатньому для забезпечення фінансової стійкості обсязі.

Мабуть, найголовнішою умовою платоспроможності страховика відповідно до чинного законодавства є перевищення фактичного запасу платоспроможності (ФЗП) над його нормативним запасом (НЗП).

Фактичний запас платоспроможності (нетто-активи) страховика визначається вирахуванням із загальної суми активів (А) страховика суми нематеріальних активів (НМА) і загальної суми зобов'язань (З), у тому числі

страхових. Страхові зобов'язання приймаються рівними обсягам страхових резервів, які страховик зобов'язаний формувати [1]. Тобто:

$$\Phi ЗП = А - НМА - З, \quad (1)$$

Нормативний запас платоспроможності страховика, який здійснює види страхування інші, ніж страхування життя, на будь-яку дату дорівнює більшій з визначених величин, а саме:

- перша – розраховується шляхом множення суми страхових премій (СП) за попередні 12 місяців на 0,18. При цьому сума страхових премій зменшується на 50 % страхових премій, належних перестраховикам (СПП):

$$НЗП_1 = 0,18 \times (СП - 0,5 \times СПП), \quad (2)$$

- друга – розраховується шляхом множення суми страхових виплат (СВ) за попередні 12 місяців на 0,26. При цьому сума страхових виплат зменшується на 50 % виплат, що компенсуються перестраховиками (СВП):

$$НЗП_2 = 0,26 \times (СВ - 0,5 \times СВП), \quad (3)$$

Проаналізуємо показники платоспроможності ПрАТ «СК «АХА Страхування» за останні 4 роки її діяльності (табл. 4).

Таблиця 4

Динаміка показників платоспроможності ПрАТ «СК «АХА Страхування» за 2013-2016 рр.

Показник	2013	2014	2015	2016
Нормативна платоспроможність				
Страхові премії, тис. грн (Ф. 2 р. 2011)	782 749	758 208	1 089 649	1 400 430
Страхові премії, належні перестраховикам, тис. грн. (Ф. 2 р. 2012)	28 088	36 639	47 949	42 370
НЗП₁, тис. грн.	138 366,9	133 179,9	191 821,4	248 264,1
Страхові виплати, тис. грн (Примітки до фін. звітності)	380 119	374 064	490 491	601 896
Страхові виплати, що компенсуються перестраховиками, тис. грн (Примітки до фін. звітності)	13 912	5 146	19 237	5 440
НЗП₂, тис. грн.	97 022,4	96 587,7	125 026,9	155 785,8
Фактична платоспроможність				
Загальна сума активів, тис. грн (Ф. 1 р. 1300)	911 438	1 012 284	1 233 220	1 432 887
Сума нематеріальних активів, тис. грн (Ф. 1 р. 1000)	20 377	19 996	18 391	15 351
Загальна сума зобов'язань, тис. грн (Ф. 1 р. 1595+1695+1700+1800)	460 906	560 210	687 997	824 434
ФЗП, тис. грн.	430 155,0	432 078,0	526 832,0	593 102,0
НЗП (більша із визначених величин)	138 366,9	133 179,9	191 821,4	248 264,1
Маржа платоспроможності, тис. грн.	291 788,1	298 898,1	335 010,6	344 837,9

Джерело: розраховано автором на основі даних [8]

З аналізу даних табл. 4 можна зробити висновок про те, що за 2013-2016 рр. страхова компанія виконувала дану вимогу, оскільки значення фактичного запасу платоспроможності щороку перевищувало його нормативне значення. Більш того, маржа платоспроможності має стійку позитивну тенденцію до зростання і за досліджуваний період зросла на 18,2 %.

Для того, щоб якомога точніше підтвердити результати свого дослідження, побудуємо відповідний графік (рис. 7).

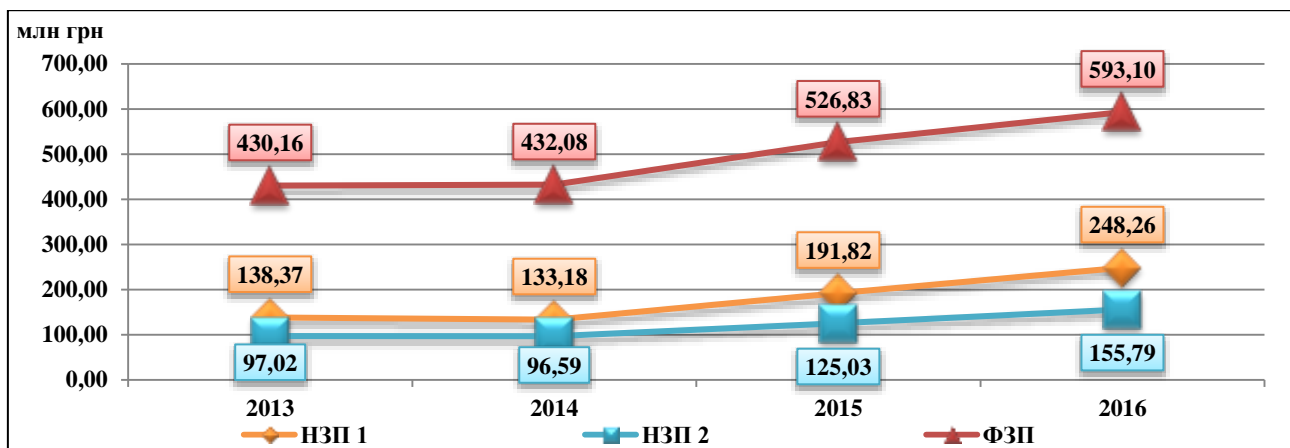

Рис. 7. Динаміка показників платоспроможності
ПрАТ «СК «АХА Страхування» за 2013-2016 рр.

Джерело: побудовано автором на основі даних [8]

Однією з методик визначення фінансового стану з боку держави є оцінка діяльності страховика, що базується на так званих «тестах раннього попередження» (далі – Тести), які були закріплені в Розпорядженні Держкомфінпослуг «Рекомендації щодо аналізу діяльності страховиків» від 17.03.2005 р. [2]. Тож, для повноти дослідження фінансової стійкості ПрАТ «СК «АХА Страхування», необхідно скористатися даною методикою.

Варто зазначити, що Тести передбачають розрахунок одинадцяти показників для страхових компаній загального страхування та характеризують їх капітал, активи, перестраховання, страхові резерви, дохідність та ліквідність (Додатки В, Д, Е, Ж).

Отримані значення показників, порівнюються з встановленими діапазонами, та виставляються оцінки по 4-бальній шкалі:

- “1” – стійкий показник означає, що фінансові показники знаходяться на високому рівні;

- “2” – задовільна оцінка свідчить про відсутність суттєвих проблем, тобто фінансові показники знаходяться на середньому рівні;

- “3” – при граничній оцінці фінансовий стан викликає побоювання, фінансові показники знаходяться на рівні значно нижчому за середній;

- “4” – незадовільна оцінка вважається неприпустимою, тому що фінансовий стан є дуже нестабільним.

Загальна оцінка визначається як сума фактичних оцінок за окремими показниками, помноженими на відповідні коефіцієнти вагомості (табл. 6).

Таблиця 6

Динаміка інтегральної оцінки фінансової надійності

ПрАТ «СК «АХА Страхування» за 2013-2016 рр.

Показник	Показник				Оціночна шкала	Оцінка				Коефіцієнт	Зважена оцінка			
	2013	2014	2015	2016		2013	2014	2015	2016		2013	2014	2015	2016
Показник дебіторської заборгованості	28,7	33,5	6,5	48,1	1.0<=ПДЗ<50 2.50<=ПДЗ<75 3.75<=ПДЗ<100 4.100<=ПДЗ	1	1	1	1	0,04	0,04	0,04	0,04	0,04
Показник ліквідності активів	67,3	38,3	67,6	58,9	1.95<=ПЛА 2.80<=ПЛА<95 3.65<=ПЛА<80 4.ПЛА<65	3	4	3	4	0,1	0,3	0,4	0,3	0,4
Показник ризику страхування	175,4	167,0	197,7	229,0	1.ПРС<=100 2.100<ПРС<=200 3.200<ПРС<=300 4.300<ПРС	2	2	2	3	0,06	0,12	0,12	0,12	0,18
Зворотний показник платоспроможності	107,1	129,7	130,6	139,0	1.0<ЗПП<=20 2.20<ЗПП<=50 3.50<ЗПП<=75 4.75<ЗПП, ЗПП<=0	4	4	4	4	0,18	0,72	0,72	0,72	0,72
Показник доходності	0,7	0,0	17,1	11,1	1.50<ПД 2.25<ПД<=50 3.0<=ПД<=25 4.ПД<0	3	3	3	3	0,06	0,18	0,18	0,18	0,18
Показник андеррайтингу	54,2	54,7	54,1	52,8	1.ПА<=50 2.50<ПА<=100 3.100<ПА<=110 4.110<ПА	2	2	2	2	0,06	0,12	0,12	0,12	0,12
Показник змін у капіталі	1,0	0,4	21,9	12,6	1.10<ПЗК 2.5<ПЗК<=10 3.0<ПЗК<=5 4.ПЗК<=0	3	3	1	1	0,06	0,18	0,18	0,06	0,06
Показник змін у сумі чистих премій	-1,0	-4,4	44,4	30,4	1.40<=ПЗЧП 2.33<=ГЗЧП<40 3.10<=ГЗЧП<33 4.ПЗЧП<10	4	4	1	3	0,06	0,24	0,24	0,06	0,18
Показник незалежності від перестраховування	96,4	95,2	95,6	97,0	1.50<=ПНП 2.40<=ПНП<50 3.30<=ПНП<40 4.ПНП<30,85<=ПНП	4	4	4	4	0,18	0,72	0,72	0,72	0,72

Показник	Показник				Оціночна шкала	Оцінка				Коефіцієнт	Зважена оцінка			
	2013	2014	2015	2016		2013	2014	2015	2016		2013	2014	2015	2016
Показник відношення чистих страхових резервів та капіталу	82,8	83,9	89,8	105,8	1.0<ПВРК<=50 2.50<ПВРК<=75 3.75<ПВРК<=100 4.100<ПВРК, ПВРК<=0	3	3	3	4	0,16	0,48	0,48	0,48	0,64
Показник доходності інвестицій	13,2	19,8	30,4	15,6	1.10<=ПДІ 2.5<=ПДІ<10 3.0<=ПДІ<5 4.ПДІ<0	1	1	1	1	0,04	0,04	0,04	0,04	0,04
ЗАГАЛЬНА ОЦІНКА											3,14	3,24	2,84	3,28

Джерело: розраховано автором на основі даних [8]

Проаналізувавши дані табл. 6 ми дійшли висновку, що результати тесту раннього попередження ПрАТ «СК «АХА Страхування» є досить невтішними. Протягом 2013-2016 рр. загальна оцінка фінансової стійкості компанії коливалася в межах «2,84-3,28», тобто показники страховика є нижчими за середній рівень. Найбільший негативний вплив на інтегральну оцінку зробив зворотній коефіцієнт платоспроможності (107,1-139,0 %) і коефіцієнт незалежності від перестрахування (95,2-97,0 %), а також відношення чистих страхових резервів до капіталу (82,8-105,8 %).

Отже, ПрАТ «СК «АХА Страхування» повинна переглянути, по-перше, свою структуру капіталу. Адже хоч перевищення зобов'язань страховиків над власними ресурсами є специфічною особливістю страхової діяльності в цілому, проте їх співвідношення повинно бути обґрунтованим. По-друге, перестрахування – є одним із методів забезпечення фінансової стійкості страховика, однак, як ми бачимо, ПрАТ «СК «АХА Страхування» застосовує даний механізм досить обмежено, а тому цей момент потребує доопрацювання.

Розділ 3. Шляхи удосконалення оцінювання фінансової стійкості вітчизняних страхових компаній

На сучасному етапі постає питання все більшого проникнення страхування у всі галузі життя людини. Передумовою цього процесу є збільшення довіри до страхових компаній з боку суспільства, що можливо лише при наявності об'єктивного оцінювання фінансової стійкості останніх. Таким чином проблема розроблення єдиної системи оцінювання фінансової стійкості та критеріїв, що її визначають, не втрачає своєї актуальності.

Беручи до уваги іноземний досвід, необхідним є активна участь держави у розробці вимог, що відповідатимуть викликам сьогодення. На нашу думку, доцільним є перегляд вимог ЗУ «Про страхування» в частині забезпечення платоспроможності страховиків:

1. Вимога дотримання мінімального розміру статутного капіталу має перевірятися не лише на дату державної реєстрації компанії, а й кожні 3 роки її безперервного функціонування. Якщо фактична величина капіталу виявиться менше встановленого рівня, компанія повинна збільшити його. Адже в страхуванні можливі випадки, коли страхові виплати здійснюються після закінчення дії договору, тому у міжнародній практиці коректно вважається фінансова звітність, що була скорегована через 3 роки після її початкового формування.

2. Як зазначалося у попередньому розділі, у вітчизняному законодавстві прописана вимога лише щодо наявності гарантійного фонду страхової компанії. А тому нічого не зобов'язує страховика формувати і нарощувати його в достатньому для забезпечення фінансової стійкості обсязі. Зважаючи на це, повинен бути чітко встановлений його мінімальний рівень відповідно до теперішньої кон'юнктури ринку і галузі страхування.

Відсутність єдиного підходу до обчислення рівня фінансової стійкості не дає можливості оцінити компанії між собою і обрати найкращу. Однак, Регулятором проводилися спроби реалізувати дану методика через

запровадження Тестів раннього попередження, що були розраховані у попередньому розділі. На нашу думку, доцільним є таке оновлення Тестів:

- вони повинні носити не рекомендаційний, а обов'язковий характер, оскільки при наявності вибору здійснювати розрахунок чи ні, страхові компанії, що знають про своє нестійке положення, мають можливість його приховувати від клієнтів;

- реалізація заходів пруденційного нагляду на основі результатів обрахунку Тестів, тобто в разі отримання незадовільних показників, такі страховики повинні підпадати під посиленій нагляд, тоді ж як до компаній, що отримали значення фінансових показників на високому рівні, застосовується помірний нагляд;

- оновлення як методики розрахунку Тестів, що складені за старими формами фінансової звітності, так і розрахунку коефіцієнтів оціночної шкали, що відповідають сучасній ситуації на страховому ринку.

При реалізації вищезазначених рекомендацій Тести можуть стати одним із превентивних заходів уникнення кризового становища компанії.

У країнах із розвиненою фінансовою системою з метою надання клієнтам повної та достовірної інформації про фінансову стійкість страхової компанії застосовують рейтингові оцінки незалежних рейтингових агентств.

Рейтингування страхової компанії є відносно новим для України інструментом, який дозволяє донести до стейкхолдерів інформацію про надійність тих чи інших учасників страхового ринку. Світова практика показує, що рейтинг фінансової інституції створюється для оцінки її фінансової стійкості і впливає на формування її іміджу.

Існує багато підходів до трактування поняття «рейтинг фінансової стійкості страхової компанії», однак, на нашу думку, найбільш комплексне визначення надає Н.В. Ткаченко, яка пояснює його як «інтегрований показник, що є результатом комплексного та багатофакторного аналізу діяльності страховиків та, який, через використання одноманітних критеріїв, дозволяє порівнювати показники діяльності страхових компаній з метою характеристики

їх фінансового стану та здатності виконувати свої зобов'язання як в короткостроковій, так і в довгостроковій перспективі, незважаючи на прояви різноманітних ризиків, а також виступає як потужний інструмент контролю, аналізу, моніторингу, прогнозування та основа для планування і напрацювання подальшої стратегії розвитку страховика» [10, с. 226].

Посилення уваги суспільства до рейтингової оцінки страхових компаній викликана двома основними причинами:

- клієнти та партнери вітчизняних страховиків не завжди мають доступ до достовірної фінансової інформації страхових компаній, що унеможливорює проведення аналізу їхньої фінансової стійкості;

- сучасний страховий ринок характеризується значною конкуренцією, а тому страховики повинні приділяти значну увагу вивченню позицій конкурентів та визначенню конкурентоспроможності їх продуктів.

В залежності від характеру та обсягу інформації, що використовується для присвоєння рейтингу компанії, прийнято виділяти два його види: добровільний рейтинг та публічний (кваліфікований).

Особливістю та перевагою добровільного рейтингування є можливість використання більших масивів інформації, адже разом із загальнодоступними даними, компанія, яка виступала замовником процесу рейтингування, надає внутрішні дані для оцінки.

В разі проведення публічного рейтингування використовується загальнодоступна інформація страховика, що подана у фінансовій звітності. Як результат, детальний аналіз діяльності не проводиться, а якісні показники діяльності фактично не використовуються або їх використання зведене до мінімуму.

При цьому, необхідно зазначити, що надзвичайно важливим в ході здійснення рейтингування є врахування характеру діяльності конкретної страхової компанії, адже прослідковується специфічність діяльності в залежності від галузі страхування – необхідно використовувати різні (неодноманітні) фактори для оцінки.

Рейтинги фінансової стійкості у страховому бізнесі виконують 3 ключові функції, а саме: інформаційну, регулюючу та маркетингову.

Основною функцією процесу рейтингування безумовно є інформаційна, що полягає у висвітленні проаналізованих вхідних даних в узагальненому вигляді. Таким чином, всі зацікавлені сторони можуть проводити порівняльний аналіз страхових компаній з метою швидшого прийняття управлінських рішень.

Регулююча функція простежується у намаганні страховиками покращити власні показники діяльності з метою отримання високих рейтингових оцінок. Адже, як показує практика, в разі присвоєння страховій компанії рейтингу, нижчого за визначений рівень, потенційні й наявні клієнти бажають припинити роботу з такою компанією.

Маркетингова функція проявляється у використанні страховиками високого рейтингу як додаткового інструменту впливу на споживачів страхових послуг з метою підтвердження стабільної діяльності.

Рейтингування здійснюється професійними незалежними рейтинговими агентствами, які є обов'язковим елементом інституційної структури розвинутого фінансового ринку.

Сьогодні рейтингові послуги надають уже близько 100 агентств у більш, ніж у 115 країнах світу. Їх методології за своєю сутністю доволі подібні, однак існують певні відмінності у критеріях оцінки фінансової стійкості страхових компаній, а також у визначенні їх вагової частки при присвоєнні рейтингу. Однак, спільною залишається мета рейтингування – визначення рівня фінансової стійкості страховика. При цьому, рейтингове агентство досить детально наводить групи показників, як кількісних, так і якісних, що використовуються при оцінюванні. Однак, вагомість кожного з показників у загальній оцінці є закритою інформацією і тримається в секреті, так само як і алгоритм розрахунку показника.

Реалії українського сьогодення демонструють неготовність вітчизняних страховиків користуватися послугами визнаних рейтингових агентств. Серед причин виділяють наступні:

- послуга замовлення рейтингу є достатньо дорогою і варіюється від 60 до 100 тис. дол. США, залежно від іміджу агентства й масштабів перевірки;
- побоювання отримати низький рейтинг, адже капіталізація українських компаній зростає низькими темпами і навіть лідерів вітчизняного страхового ринку не можна зарахувати до грандів страхового бізнесу;
- якщо компанія вже отримала міжнародний рейтинг, а надалі відмовляється від процедури його отримання або її рейтинг знизився, про це буде проінформовано всю страхову й перестрахову спільноту, що відповідно матиме негативний вплив на бізнес такої компанії. Крім того, за міжнародними стандартами рейтинг компанії, як правило, не може бути вище суверенного рейтингу країни, в якій вона розташована;
- більшість страхових компаній України працюють в межах національного страхового ринку і тому не можна говорити про доцільність проведення такої вартісної оцінки.

З огляду на все викладене, об'єктивною є необхідність розроблення стандартів рейтингування, що враховують особливості українського страхування. І щодо основних рекомендації, вважаємо за доцільне: створення єдиного Національного рейтингового агентства, що буде уповноважене Регулятором на проведення обов'язкового рейтингування страхових компаній на щорічній основі. Основою рейтингу повинні слугувати не лише фінансові показники, розраховані за певний період, а й враховуватися якісні показники діяльності – місце компанії на ринку, регіональна мережа відділень, задоволеність клієнтів, якість управління компанією тощо.

ВИСНОВКИ

Дослідження методології оцінювання фінансової стійкості страховика та пошук напрямків її удосконалення сприяє побудові ефективного страхового ринку, який є невід'ємною складовою фінансової інфраструктури країн з ринковою економікою. В умовах невизначеності та широкого спектру ризиків страхові компанії покликані надавати надійний страховий захист юридичним і фізичним особам, сприяючи їх ефективному функціонуванню та забезпечуючи їх впевненість у майбутньому. Стійкість страхових компаній є не лише важливою передумовою їх виживання, але й запорукою успішної реалізації їх місії та стратегічних цілей.

Складність питання фінансової стійкості пояснюється його комплексністю, оскільки в ньому зацікавлені всі суб'єкти страхових відносин: страхувальник, страховик та держава. Тому вирішення цієї проблеми повинно враховувати інтереси кожної зі сторін. Оцінка фінансової стійкості страховика повинна включати не лише кількісні показники, а й якісні характеристики його діяльності. Адже, страховик, на відміну від інших підприємств, приймає від страхувальника гроші не в обмін на суто матеріальний товар або послугу, а в обмін на фінансову послугу, яка забезпечує страховий захист у вигляді майбутніх страхових виплат тільки тим страхувальникам, які зазнають збитків і потребуватимуть фінансової допомоги. Ця особливість (тобто «плата наперед») потребує певних гарантій щодо здатності страхової компанії відповідати за своїми зобов'язаннями перед страхувальниками. Якісна оцінка фінансової стійкості страховика можлива шляхом застосування експертних методів з подальшим застосуванням інструменту рейтингування.

До того ж, обов'язковою умовою нормального функціонування будь-яких суб'єктів господарювання, в тому числі і страхових компаній, є наявність ефективною законодавчої бази, що враховує особливості вітчизняного ринку. Саме тому, важливо конкретизувати законодавчі вимоги, що стосуються фінансової стійкості страховика, з метою мінімізації зловживань і використання шахрайським схем з боку страхових компаній.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Закон України «Про страхування» від 07.03.1996 № 85/96-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/85/96-вр>.
2. Розпорядження Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України «Про затвердження Рекомендацій щодо аналізу діяльності страховиків» від 17.03.2005 № 3755. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://expert-rating.com/data/upload/PI-ratings/rk_gosfinuslug_3755_strah.pdf
3. Галь С.В. Дослідження чинників вибору страхової компанії / С.В. Галь, О.О. Антоненко // Матеріали X Міжнародної науково-практичної студентської конференції магістрантів. – 2016. – С. 236–237.
4. Галь, С.В. Дослідження чинників вибору страхової компанії [Текст] / Галь С.В., Антоненко О.О. // Студенческие конференции : Управління в соціально – економічних системах - НТУ "ХПИ", 2016. – С. 236–237.
5. Курок О.О. Забезпечення фінансової стійкості страхових компаній / О.О. Курок / Економічний вісник університету. – 2016. – С. 557-560.
6. Офіційний веб-сайт Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.bank.gov.ua>
7. Офіційний веб-сайт страхової компанії «АХА Страхування» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://axa-ukraine.com>.
8. Пікус Р.В. Фінансова стійкість страхової організації та джерела її забезпечення / Р.В. Пікус, М.В. Балицька. // Вісник Київського національного університету ім. Тараса Шевченка. – 2016. – № 3 (180). – С. 6-10.
9. Річні звіти СК «АХА Страхування» за 2013-2016 рр. [Електронний ресурс] / Офіційний сайт СК «АХА Страхування» — Режим доступу: <https://axa-ukraine.com/company/funds/>.
10. Сосновська О.О. Елементи забезпечення фінансової стійкості страхових компаній / О.О. Сосновська // Економіка, фінанси і управління в ХХІ столітті: аналіз тенденцій та перспективи розвитку: зб. тез міжнародної науково-практичної конференції. – 2017. – С. 70-74.
11. Ткаченко Н. В. Фінансова стійкість страхових компаній (методологія оцінки та механізми забезпечення): дис. д-ра економ. наук : спец. 08. 00. 08 – гроші, фінанси і кредит / Н. В. Ткаченко; ДВНЗ «УАБС НБУ» – Суми, 2011. – 418 с.

ДОДАТКИ

Додаток А

Таблиця А.1

Первинні дані для обчислення показників ліквідності

ПрАТ «СК «АХА Страхування» за 2012-2016 рр.

Стаття звітності	Код рядка	Роки			
		31.12.2013	31.12.2014	31.12.2015	31.12.2016
Оборотні активи	1195	871 273,00	964 657,00	1 184 738,00	1 371 349,00
Дебіторська заборгованість	1125,1130, 1135,1140, 1155	123 538,00	144 888,00	210 229,00	292 643,00
Грошові кошти та їх еквіваленти	1160,1165	730 403,00	755 113,00	938 480,00	1 047 854,00
Запаси	1100	223,00	222,00	281,00	378,00
Поточні зобов'язання	1695	26 790,00	53 245,00	67 744,00	61 248,00

Джерело: складено автором на основі даних [8]

Таблиця А.2

Динаміка показників ліквідності ПрАТ «СК «АХА Страхування»

за 2012-2016 рр.

Показники	Формула	Роки				НОРМАТИВ
		2013	2014	2015	2016	
Коефіцієнт загальної ліквідності	$\Phi 1 \text{ р.1195} / \Phi 1 \text{ р.1695}$	32,52	18,12	17,49	22,39	> 1
Коефіцієнт швидкої ліквідності	$\Phi 1 \text{ (р.1195-р.1100)} / \Phi 1 \text{ р.1695}$	32,51	18,11	17,48	22,38	0.6-0.8
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	$\Phi 1 \text{ (р.1160+р.1165)} / \Phi 1 \text{ р.1695}$	27,26	14,18	13,85	17,11	> 0

Джерело: розраховано автором на основі даних [8]

Додаток Б

Таблиця Б.1

Первинні дані для обчислення показників фінансової стійкості

ПрАТ «СК «АХА Страхування» за 2012-2016 рр.

Стаття звітності	Код рядка	Роки			
		31.12.2013	31.12.2014	31.12.2015	31.12.2016
Оборотні активи	1195	871 273,00	964 657,00	1 184 738,00	1 371 349,00
Поточні зобов'язання	1695	26 790,00	53 245,00	67 744,00	61 248,00
Власні оборотні кошти	1195-1695	844 483,00	911 412,00	1 116 994,00	1 310 101,00
Власний капітал	1495	450 532,00	452 074,00	545 223,00	608 453,00
Довгострокові зобов'язання	1595	434 116,00	506 965,00	620 253,00	763 186,00
Позиковий капітал	1595+1695	460 906,00	560 210,00	687 997,00	824 434,00
Страхові резерви	1530	373 171,00	426 971,00	508 641,00	657 684,00
Грошові кошти та їх еквіваленти	1160,1165	730 403,00	755 113,00	938 480,00	1 047 854,00
Баланс	1900	911 438,00	1 012 284,00	1 233 220,00	1 432 887,00

Джерело: складено автором на основі даних [8]

Таблиця Б.2

Динаміка показників фінансової стійкості

ПрАТ «СК «АХА Страхування» за 2012-2016 рр.

Показники	Роки				НОРМАТИВ
	2013	2014	2015	2016	
Коефіцієнт автономії	0,49	0,45	0,44	0,42	> 0,5
Коефіцієнт фінансування	1,02	1,24	1,26	1,35	0,67-1,5
Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними коштами	0,97	0,94	0,94	0,96	>0,1

Джерело: розраховано автором на основі даних [8]

Додаток В

Таблиця В.1

Формули первинних показників тестів раннього попередження

Показник	Зміст	Формула
Капітал, чистий капітал	Активи по балансу за вирахуванням нематеріальних активів та зобов'язань по балансу	Ф. 1 р. 1300-1000-1595-1695-1700-1800
Високоліквідні активи	Грошові кошти та їх еквіваленти	Ф. 1 р. 1165
Зобов'язання, загальна сума зобов'язань	Зобов'язання по балансу	Ф. 1 р. 1595+1695+1700+1800
Дебіторська заборгованість	Всі види дебіторської заборгованості відповідно до балансу	Ф.1 р. 1125+1130+1140+1155
Валова сума премій за всіма полісами	Валовий обсяг зібраних премій за всіма полісами	Ф.2 р. 2011
Сума чистих премій	Валовий обсяг зібраних премій за вирахуванням частки, належної перестраховикам	Ф.2 р. 2011-2012
Сума чистих зароблених премій	Дохід від реалізації послуг з видів страхування, інших, ніж страхування життя	Ф. 2 р. 2000
Чистий прибуток (або збиток)	Чистий прибуток (збиток) відповідно до звіту	Ф. 2 р. 2350 (або 2355)
Виплати і витрати	Страхові виплати та відшкодування, а також витрати, пов'язані з врегулюванням страхових випадків, збільшені на суму резервів збитків на кінець звітного періоду та зменшені на суму резервів збитків на початок звітного періоду	Ф. 2 р. 2070+2050+2110
Прибуток від фінансової діяльності	Дохід від участі в капіталі та інші фінансові доходи за вирахуванням витрат від участі в капіталі та інші фінансові витрати	Ф.2 р. 2200+2220+2240-2250-2255-2270
Середній обсяг фінансових інвестицій протягом року	Сума довгострокових фінансових інвестицій, які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств, та інших фінансових інвестицій та поточних фінансових інвестицій на початок і кінець звітного періоду, поділена на два	Ф. 1 р. (1030(П)+1035(П)+1160(П)+1030(К)+1035(К)+1160(К)) / 2)
Чисті страхові резерви	Страхові резерви за балансом за вирахуванням частки перестраховиків у страхових резервах	Ф. 1 р. 1530-1180

Джерело: складено автором на основі даних [2]

Додаток Д

Таблиця Д.1

Необхідні дані для обчислення первинних показників тестів раннього попередження ПрАТ «СК «АХА Страхування» за 2012-2016 рр.

Показник	2012	2013	2014	2015	2016
Капітал, чистий капітал:					
Баланс (Ф.1 р.1300)	894 817	911 438	1 012 284	1 233 220	1 432 887
Нематеріальні активи (Ф.1 р. 1000)	21 740	20 377	19 996	18 391	15 351
Довгострокові зобов'язання і забезпечення (Ф. 1 р. 1595)	401 577	434 116	506 965	620 253	763 186
Поточні зобов'язання і забезпечення (Ф. 1 р. 1695)	45 517	26 790	53 245	67 744	61 248
Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття (Ф. 1 р. 1700)	0	0	0	0	0
Чиста вартість активів недержавного пенсійного фонду (Ф. 1 р. 1800)	0	0	0	0	0
Високоліквідні активи					
Гроші та їх еквіваленти (Ф. 1 р. 1165)	—	310 069	214 293	465 313	485 990
Зобов'язання, загальна сума зобов'язань					
Довгострокові зобов'язання і забезпечення (Ф. 1 р. 1595)	—	434 116	506 965	620 253	763 186
Поточні зобов'язання і забезпечення (Ф. 1 р. 1695)	—	26 790	53 245	67 744	61 248
Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття (Ф. 1 р. 1700)	—	0	0	0	0
Чиста вартість активів недержавного пенсійного фонду (Ф. 1 р. 1800)	—	0	0	0	0
Дебіторська заборгованість					
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги (Ф. 1 р. 1125)	—	98 081	123 524	175 745	233 254
Дебіторська заборгованість за виданими авансами (Ф. 1 р. 1130)	—	3 147	4 467	6 659	11 200
Дебіторська заборгованість за розрахунками з розрахованих доходів (Ф. 1 р. 1140)	—	4 286	6 392	6 521	17 543
Інша поточна дебіторська заборгованість (Ф. 1 р. 1155)	—	17 903	10 198	21 173	23 176
Валова сума премій за всіма полісами					
Страхові платежі (премії, внески), усього (Ф. 2 р. 2011)	—	782 749	758 208	1 089 649	1 400 430
Сума чистих премій					
Страхові платежі (премії, внески), усього (Ф. 2 р. 2011)	786 919	782 749	758 208	1 089 649	1 400 430
Частки страхових платежів (премії, внесків), належні перестраховикам (Ф. 2 р. 2012)	24 682	28 088	36 639	47 949	42 370
Сума чистих зароблених премій					
Дохід від реалізації послуг з видів страхування, інших, ніж страхування життя (зароблені страхові платежі) (Ф. 2 р. 2000)	—	749 078	727 655	940 292	1 245 712
Чистий прибуток (або збиток)					
Чистий фінансовий результат: прибуток (Ф. 2 р. 2350) або збиток (Ф. 2 р. 2355)	—	2 808	201	90 276	66 096
Виплати і витрати					
Чисті понесені збитки за страховими виплатами (Ф. 2 р. 2070)	—	366 207	368 918	471 254	596 456
Собівартість реалізованих послуг (Ф. 2 р. 2050)	—	14 470	16 414	25 601	22 403
Зміна інших страхових резервів (Ф. 2 р. 2110)	—	25 487	12 561	11 809	39 119
Прибуток від фінансової діяльності					
Дохід від участі в капіталі (Ф. 2 р. 2200)	—	0	0	0	0
Інші фінансові доходи (Ф. 2 р. 2220)	—	46 425	49 526	60 431	53 122
Інші доходи (Ф. 2 р. 2240)	—	397 942	580 336	298 699	262 569
Фінансові витрати (Ф. 2 р. 2250)	—	0	0	0	0
Втрати від участі в капіталі (Ф. 2 р. 2255)	—	0	0	0	0
Інші витрати (Ф. 2 р. 2270)	—	384 140	534 484	205 028	235 030
Середній обсяг фінансових інвестицій протягом року					
Довгострокові фінансові інвестиції, які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств (Ф. 1 р. 1030 (П))	—	0	0	0	0
Довгострокові фінансові інвестиції, які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств (Ф. 1 р. 1030 (К))	—	0	0	0	0
Інші фінансові інвестиції (Ф. 1 р. 1035 (П))	—	0	0	0	0
Інші фінансові інвестиції (Ф. 1 р. 1035 (К))	—	0	0	0	0
Поточні фінансові інвестиції (Ф. 1 р. 1160 (П))	—	494 826	420 334	540 820	473 167
Поточні фінансові інвестиції (Ф. 1 р. 1160 (К))	—	420 334	540 820	473 167	561 864
Чисті страхові резерви					
Страхові резерви (Ф. 1 р. 1530)	—	373 171	426 971	508 641	657 684
Частка перестраховика у страхових резервах (Ф. 1 р. 1180)	—	17 109	64 434	35 748	30 474

Джерело: складено автором на основі даних [8]

Додаток Е

Таблиця Е.1

Розрахунок первинних показників тестів раннього попередження ПрАТ «СК «АХА Страхування» за 2012-2016 рр.

Показник	Роки				
	2012	2013	2014	2015	2016
Капітал, чистий капітал	425 983	430 155	432 078	526 832	593 102
Високоліквідні активи	—	310 069	214 293	465 313	485 990
Зобов'язання, загальна сума зобов'язань	—	460 906	560 210	687 997	824 434
Дебіторська заборгованість	—	123 417	144 581	34 353	285 173
Валова сума премій за всіма полісами	—	782 749	758 208	1 089 649	1 400 430
Сума чистих премій	762 237	754 661	721 569	1 041 700	1 358 060
Сума чистих зароблених премій	—	749 078	727 655	940 292	1 245 712
Чистий прибуток (або збиток)	—	2 808	201	90 276	66 096
Виплати і витрати	—	406 164	397 893	508 664	657 978
Прибуток від фін. діяльності	—	60 227	95 378	154 102	80 661
Середній обсяг фін. інвестицій протягом року	—	457 580	480 577	506 994	517 516
Чисті страхові резерви	—	356 062	362 537	472 893	627 210

Джерело: розраховано автором на основі даних [8]

Додаток Ж

Таблиця Ж.1

Динаміка показників тестів раннього попередження

ПрАТ «СК «АХА Страхування» за 2013-2016 рр.

Показник	Формула	Результат			
		2013	2014	2015	2016
Показник дебіторської заборгованості	$ПДЗ = (\text{Дебіторська заборгованість} / \text{Капітал}) * 100 \%$	28,7	33,5	6,5	48,1
Показник ліквідності активів	$ПЛА = (\text{Високоліквідні активи} / \text{Зобов'язання}) * 100 \%$	67,3	38,3	67,6	58,9
Показник ризику страхування	$ПРС = (\text{Сума чистих премій за всіма полісами} / \text{Капітал}) * 100 \%$	175,4	167,0	197,7	229,0
Зворотний показник платоспроможності	$ЗПП = (\text{Загальна сума зобов'язань} / \text{Капітал}) * 100 \%$	107,1	129,7	130,6	139,0
Показник доходності	$ПД = (\text{Чистий прибуток} / \text{Капітал}) * 100 \%$	0,7	0,0	17,1	11,1
Показник андеррайтингу	$ПА = (\text{Виплати і витрати} / \text{Сума чистих зароблених премій}) * 100 \%$	54,2	54,7	54,1	52,8
Показник змін у капіталі	$ПЗК = ((\text{Капітал} (t) / \text{Капітал} (t-1)) - 1) * 100 \%$	1,0	0,4	21,9	12,6
Показник змін у сумі чистих премій за всіма полісами	$ПЗЧП = ((\text{Сума чистих премій} (t) / \text{Сума чистих премій} (t-1)) - 1) * 100 \%$	-1,0	-4,4	44,4	30,4
Показник незалежності від перестрахування	$ПНП = (\text{Чиста сума премій по всіх полісах} / \text{Валова сума премій по всіх полісах}) * 100 \%$	96,4	95,2	95,6	97,0
Показник відношення чистих страхових резервів до капіталу	$ПВРК = (\text{Чисті страхові резерви} / \text{Капітал}) * 100 \%$	82,8	83,9	89,8	105,8
Показник доходності інвестицій	$ПДІ = (\text{Прибуток від фін. діяльності} / \text{Середній обсяг фін. інвестицій протягом року}) * 100 \%$	13,2	19,8	30,4	15,6

Джерело: розраховано автором на основі даних [8]